

**ACORD 27/2018, de 7 de març, del Ple del
Consell de l'Audiovisual de Catalunya**

Sobre l'anàlisi del programa *Sense ficció* "1-O" emès pel prestador de servei públic de comunicació audiovisual Televisió de Catalunya, SA, el 9 de gener de 2018

Fets

1r. Amb data 10 de gener de 2018 va tenir entrada al CAC una queixa (Q5/2018), amb número de registre 0003/16/2018, signada pel Sr. [...], president del Grup de Periodistes Pi i Margall. La queixa es refereix a l'emissió per TV3 del documental "1-O", dins del programa *Sense ficció*, el 9 de gener de 2018. L'escrit manifesta que:

- «Segons la web del programa, [és] "la crònica del que va passar en cinc centres de votació en un dia terrible i alhora inoblidable en què més de dos milions de persones van lluitar pacíficament per exercir el seu dret a decidir". A més a més, tant la web del programa com el propi reportatge assenyala que "[...] malgrat la prohibició del govern central, l'1 d'octubre, en un dia plujós i en un ambient extremadament hostil, milers de persones van acudir als centres de votació."»
- «En el reportatge s'explica que "al llarg del dia es van sentir als carrers i als col·legis electorals les proclames de 'votarem', 'democràcia', 'els carrers seran sempre nostres', 'no passaran' i el cant dels Segadors, per acabar finalment amb la d' 'hem votat'."»

En la queixa també es fa referència al *Llibre d'estil* de la CCMA i, en concret, als punts següents:

- El punt 1.1.3.1.5. de la *Guia editorial*, que estableix la imparcialitat, neutralitat i pluralisme com a principis d'actuació dels mitjans de comunicació de la CCMA.
- El punt 2.1.1.4.1. del *Manual d'ús*, que al·ludeix a l'objectivitat, imparcialitat i equilibri com a principis en el tractament de la informació.

Per aquests motius, l'escrit sol·licita al CAC que analitzi l'emissió del documental esmentat per verificar si es compleixen els principis de "veracitat, neutralitat i imparcialitat."

2n. Mitjançant l'Informe 7/2018, d'1 de febrer, l'Àrea de Continguts d'aquest Consell ha procedit a analitzar l'emissió del documental "1-O", inclòs en el programa *Sense ficció*, per donar resposta a la queixa presentada. En aquest aspecte, cal assenyalar que l'informe de continguts defineix aquest programa com "[...] un espai contenidor setmanal que emet documentals de producció pròpia i aliena. S'emet per TV3 els dimarts a partir de les 21.55 hores. Està dirigit i presentat per la periodista Montse Armengou [...]".

El mateix informe indica que "[...] el documental "1-O", de 38 minuts de durada, ofereix un relat cronològic de la jornada de l'1 d'octubre a partir de l'experiència personal de sis persones que van participar activament en els centres de votació respectius: Escola

Cervantes (Barcelona), Escola El Sagrer (Barcelona), Escola Ramon Llull (Barcelona), Pavelló esportiu de Sant Julià de Ramis i Mercat Municipal d'Arenys de Munt.

Al llarg de l'obra es presenten cinc moments i/o situacions de la jornada i una valoració general:

- arribada de les urnes als centres de votació;
- obertura dels centres de votació;
- càrregues policials en diversos centres de votació;
- últimes hores abans del tancament dels centres de votació;
- tancament dels centres de votació i recompte dels vots, i
- valoració general de la jornada.

El documental combina imatges d'aquests moments amb intervencions enregistrades posteriorment –en primer pla– de persones que van participar en la jornada i que fan les funcions de fil conductor. El documental no utilitza el recurs narratiu de la *veu en off* per conduir el relat. [...]”. I en relació amb “[...] les persones que hi intervenen:

- Es tracta de sis persones anònimes –dues dones i quatre homes– que no apareixen identificades en cap moment. Malgrat aquesta manca d'identificació, es poden reconèixer l'actriu Sílvia Bel (per la seva dimensió pública) i Roger Español (per la notorietat informativa relacionada amb la pèrdua de la visió d'un ull, suposadament per l'impacte d'una bala de goma de la policia prop de l'Escola Ramon Llull).
- Totes elles van desenvolupar funcions d'organització o de suport durant l'1-O: hi apareixen com a membres de la mesa o donant instruccions relacionades amb el procés de votació. [...]”

3r. Finalment, l'informe estableix que aquest documental “[...] presenta la vivència subjectiva de sis persones que van participar en l'organització i/o el desenvolupament de l'1-O de manera activa i que, per tant, fan un relat favorable a la votació.

- o En la introducció al documental, la conductora indica:
“El treball que veuran a continuació mostra com ciutadans i ciutadanes anònims van exercir l'acció pacífica per defensar cinc escoles.”
- o El fil conductor del relat són les intervencions d'aquestes persones que expliquen l'experiència personal sobre la jornada.
- o L'anonimat d'aquestes persones (no s'indica el nom de cap d'elles) reforça el seu caràcter d'arquetip del conjunt de la ciutadania favorable a la celebració de l'1-O.

“1-O” és una obra del gènere documental i, com a tal, s'emmarca en allò que estableix l'epígraf 2.1.7. del *Llibre d'estil* de la CCMA, ja que l'obra se centra de forma explícita en la vivència personal del sector de la població que va participar en les votacions de l'1-O. En aquest marc, i com a element aïllat, a l'obra no li són d'aplicació els epígrafs que fan referència als criteris referents a la informació [...]”.

Consideracions

Primera. Anàlisi del contingut del documental “1-O”

L'informe de l'Àrea de Continguts centra l'anàlisi del programa documental, en els termes següents:

“[...]”

1. “1-O” és un documental que té com a objectiu narrar la jornada de l'1 d'octubre des del punt de vista de la ciutadania que hi va participar.

Així, Montse Armengou, presentadora i directora del programa *Sense ficció*, assenyala en la introducció al documental:

“(...) tot just fa dotze setmanes, un 1 d'octubre, milions de persones eren capaces d'organitzar-se i protagonitzar imatges com aquestes. Imatges de persistència que es van imposar a les de la por [imatges de l'obertura dels centres de votació i de persones que voten]. El treball que veuran a continuació mostra com ciutadans i ciutadanes anònims van exercir l'acció pacífica per defensar cinc escoles.”

Igualment, les imatges reflecteixen el protagonisme de la ciutadania, en la línia de l'objectiu del documental. S'emeten imatges col·lectives que presenten mostres de suport a la votació (celebrant l'arribada d'urnes, aplaudint, cantant consignes com *votarem, els carrers seran sempre nostres, hem votat*) i fent concentracions fora dels centres de votació.

Les sobreimpressions que apareixen a l'inici i al final del documental també subratllen la centralitat de la ciutadania:

Sobreimpressió inicial: “Aquesta és la crònica del que va passar en alguns centres de votació.”

Sobreimpressions finals: “El dia 1 d'octubre van votar 2.286.217 persones a Catalunya. 1.066 van resultar ferides per les càrregues policials.” i “Dedicat a les persones que l'1 d'octubre van sortir pacíficament al carrer a defensar la democràcia, i en especial, a tots aquells que han col·laborat en aquest documental.”

2. El documental es construeix a partir d'intervencions enregistrades posteriorment de sis persones no identificades que hi van participar, com a organitzadores o com a membres de la mesa, i que, per tant, elaboren un relat subjectiu i vivencial favorable a la votació. [...]”

Segona. Llibre d'estil de la CCMA

A l'efecte d'analitzar la queixa presentada, l'informe de l'Àrea de Continguts pren com a referència els epígrafs següents del *Llibre d'Estil* de la CCMA:

1.1.3.1.5. Imparcialitat, neutralitat i pluralisme (*Guia editorial*)

Actuem amb imparcialitat, neutralitat i respecte pel pluralisme. En un conflicte, mantenim l'equilibri raonable a l'hora de donar presència a les parts, sense reduir la informació a la simple cessió acrítica d'espai a aquestes parts. No prenem partit, contextualitzem les notícies i oferim elements de judici a la ciutadania.

2.1.1.4.1. Objectivitat, imparcialitat i equilibri informatius (*Manual d'ús*)

Presentem els continguts informatius amb imparcialitat, sense prendre partit per cap opció i sense deixar-nos influir per les fonts que ens faciliten les notícies.

En temes en què hi ha punts de vista diferents o fins i tot confrontats, busquem opinions contrastades entre les veus més representatives. Si no hem pogut obtenir la versió d'una de les parts perquè ens l'ha denegada o per qualsevol altra circumstància, ho fem saber a l'audiència, especialment si això provoca un desequilibri informatiu.

Explicuem els fets des d'un punt de vista neutre i equidistant, i no convertim les opinions en fets.

Evitem convertir en una opinió personal els elements interpretatius que necessiten algunes peces informatives per contextualitzar-les i fer-les més entenedores.

La imparcialitat es basa en l'equilibri informatiu, que no és una successió acrítica d'opinions, sinó que consisteix a ponderar les valoracions sobre un mateix fet, situar-les en el seu context, explicar els motius que les originen i presentar-les en funció de la representativitat social, el prestigi o l'autoritat de qui les expressa.

Evitem mostrar simpaties cap a una de les parts.

La rapidesa amb què treballem en els mitjans audiovisuals fa que no sempre es puguin incloure totes les opinions o els punts de vista en una mateixa peça o un mateix espai. Es pot arribar a l'equilibri informatiu en tot el seguiment de la notícia.

En els mitjans d'informació continuada, l'efecte multiplicador provocat per la repetició de continguts pot comprometre l'equilibri i sobredimensionar una notícia, una de les versions que se'n facin o bé alguna de les opinions que s'hi recullen. La dinàmica d'aquests mitjans ens obliga a equilibrar contínuament els continguts.

2.1.7. Documentals televisius (*Manual d'ús*)

En els documentals de no ficció adoptem el punt de vista d'un autor que defensa una tesi i l'argumenta amb proves documentals, amb un objectiu patrimonial.

També considerem documentals els espais de divulgació científica, històrica, cultural, política o esportiva.

En els documentals combinem informació i argumentació, i barregem els recursos narratius periodístics amb els recursos creatius i experimentals.

La llibertat narrativa i formal del documental ha d'anar unida al rigor periodístic i la investigació exhaustiva. El fet de desenvolupar una tesi o adoptar una perspectiva personal no treu que puguem ser fidels a la realitat i respectar els fets. Els arguments o la tesi de l'autor han de ser la conseqüència de l'exposició rigorosa dels fets.

La incorporació de tècniques narratives cinematogràfiques no ha de distorsionar ni falsejar la realitat que es documenta.

Els documentals que produïm i difonem amb vocació informativa estan subjectes als nostres criteris professionals d'obtenció i tractament de la informació.

La independència i la llibertat de creació no poden contravenir els nostres principis editorials.

Com a mitjà públic, reflectim en els nostres documentals l'ampli ventall de qüestions i estats d'opinió que animen el debat en una societat democràtica i, en general, que ajuden a ampliar els horitzons culturals de la població.

El *Llibre d'estil* de la CCMA estableix, amb caràcter general, el marc editorial, el marc lingüístic i les normes periodístiques i professionals dels diversos mitjans que la integren (televisió, ràdio, Internet i altres plataformes) i està formada per una *Guia editorial* i un *Manual d'ús* en què es desenvolupen unes directrius amb la finalitat de constituir un marc a partir del qual es puguin resoldre qüestions deontològiques i relatives a l'emissió dels continguts.

Aquests epígrafs recullen de forma objectivable el rol del prestador públic en relació amb l'exercici de la professió periodística i el tractament de la informació. En aquest sentit, l'informe de referència conclou que "[...]1-O" és un documental televisiu que se centra en l'experiència subjectiva de diverses persones que van participar en la jornada de l'1 d'octubre.

D'acord amb el propòsit i el format explicitat, el relat conté elements valoratius i d'interpretació dels fets que aporten les persones que hi intervenen, que responen a una narració concreta determinada per l'autoria del documental. No és, per tant, una peça informativa sobre les diferents opcions polítiques sobre la celebració de l'1-O, de manera que no són d'aplicació, en sentit estricte, els criteris d'imparcialitat, neutralitat, pluralisme, objectivitat i equilibri informatiu.

Per tant, aquesta obra s'emmarca en allò que estableix l'epígraf del *Manual d'ús* referit als documentals televisius [...].

Per tot el que s'ha exposat, el Ple del Consell de l'Audiovisual de Catalunya adopta, per 5 vots a favor i 1 vot en contra amb vot particular, el següent

ACORD

1. Constatar que en l'emissió del documental "1-O" de *Sense ficció* no s'hi observa una vulneració de les missions de servei públic, atès que es tracta d'un documental de tesi i que l'anàlisi del principi de pluralisme abasta un període de temps més ampli que permeti valorar-ne l'observança o inobservança.
2. Instar TV3 que, en compliment de les missions de servei públic, i atès el debat polític existent a la societat catalana, esdevé indispensable que els documentals d'autor o de tesi que emeti, en el seu conjunt, responguin a més d'un punt de vista i ofereixin els diferents posicionaments de la societat catalana.
3. Notificar aquest Acord al prestador de serveis de comunicació audiovisual Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, SA, i al Grup de Periodistes Pi i Margall.

Barcelona, 7 de març de 2018

Roger Loppacher i Crehuet
President

Daniel Sirera Bellés
Conseller secretari